

Oulu

22.12.2008

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry
PL 388, 90101 OULU

Raahen seudun lintuharrastajat Surnia ry
Tapani Karvonen
Lähdetie 32, 92220 Piehinki

Työ- ja elinkeinoministeriö
PL 23
00023 Valtioneuvosto

Viite: 7131/815/2008

Lausunto Fennovoima Oy:n ydinvoimalaitoshankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta

Esitämme tässä lausunnossa yhteysviranomaiselle näkemyksemme Fennovoiman ydinvoimalahankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta koskien Pyhäjoen Hanhikiven hankealueen linnuston nykytilan inventointia ja linnustoon kohdistuvien vaikutusten arviointia. Painotamme Hanhikiven merkitystä linnustolle. Sen lisäksi käsittelemme yleisesti myös Hanhikiven muita luontoarvoja ja hankkeen muita luontovaikutuksia.

1. Yleistä

Mielestämme linnuston inventointiin ja hankkeen lintuihin kohdistuvaan vaikutusten arviointiin ei ole suhtauduttu tarvittavalla vakavuudella. Hanhikiven linnustollinen arvo on valtakunnallisesti merkittävä. Ydinvoimalaitos tulisi muuttamaan alueen luonnetta ratkaisevasti ja vaikutukset ulottuisivat voimakkaasti linnustoon.

Perustamme lausuntomme aluetta hyvin tuntevien lintuharrastajien havaintoihin ja kokemuksiin. Hanhikivi lähialueineen on suosittua linturetkelyaluetta, joten havaintoaineistoa alueelta on runsaasti. Lintujen tarkkailua Hanhikivenniemellä on tehty harrastajien toimesta yhteensä tuhansia tunteja. Tätä tietoa on tallennettu Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen arkistoon, BirdLife Suomen ylläpitämään Tiira-havaintotietokantaan sekä julkaistu yhdistyksen Aureola-lehdessä.

YVA-selostuksessa (*luontoseelvitys kohta 7*) todetaan pyydetyn lausuntoa paikalliselta lintujärjestöltä, mutta sitä ei ole saatu. Tähän konsultin ei pitäisi vedota, sillä järjestöihin ei liity lausuntojen tai aineistojen luovutusvelvoitteita. Periaatteenamme on, että havaintotiedoilla voidaan täydentää maastossa tehtäviä laskentoja, mutta ei korvata niitä.

Emme antaneet lausuntoa käytyä ilmi, että selvityksen yhteydessä ei tehtäisi asianmukaisia laskentoja.

2. Ympäristövaikutusten arvioinnin vakavimmat puutteet

Selvitysalue

Luontoselvitysalue on rajattu aivan liian suppeaksi. Esimerkiksi voimalaa tukevia toimintoja on sijoitettu kaava-suunnitelmissa alueille, jotka eivät sisälly selvitysalueeseen. Lisäksi rakenteiden alle jäävän alueen tuoma suora vaikutus voi olla merkittävydeltään vähäistä sen rinnalla, mitä hanke muutoin välillisesti vaikuttaisi ympäristön pesimälinnustoon tai läpimuuttavaan linnustoon. Hankkeen vaikutukset ulottuvat kilometrien etäisyydelle voimalaitoksen sijaintipaikasta pelkästään pesimälinnuston osalta.

Aineiston laatu

Suppean selvitysalueenkin osalta aineisto on erittäin puutteellinen. Maalinnuston kartoittamiseksi kesällä 2008 on tehty yksi linjalaskenta, kun todellisuudessa oikea metodi olisi ollut usean toiston kartoituslaskennat. Muuttolinnustoa ei ole inventoitu lainkaan, mitä Hanhikiven kohdalla olisi pitänyt myös painottaa. Lähes olemattomista maastoselvityksistä johtuen selostuksessa on jouduttu käyttämään olemassa olevaa muuta aineistoa. Tässä aineistossa ei ole kuitenkaan yhtään luotettaviin laskentoihin pohjautuvaa linnustonselvitystä.

Nykytilan kuvaus

Selostuksen linnustokuvaus on heikkolaatuinen. Puutteellisesta aineistosta johtuen asiavirheitä on runsaasti. Selvityksestä olisi pitänyt laskentoihin pohjautuen käydä ilmi eri lintulajien runsaus niin kattavasti, että voitaisiin aidosti arvioida alueen linnustollista merkitystä. Tämä vaatisi sekä muuttaja-, kokonaisparimäärä- että elinympäristökohtaista lintumäärien tiheystarkastelua. Ainoa suoritettu laskentakin on käsitelty väärin. Vakavia huolimattomuusvirheitä on tehty myös esimerkiksi mustapyrstökuirihavainnon tulkinnessa. Suojelullisesti arvokkaimpien lajien (uhanalaiset ja lintudirektiivin erityisesti suojelumat lajit) tarkastelu on tehty hyvin pinnallisesti käsittelyn rajoituessa pääosin rasteihin taulukossa. Myös alueen linnustollisen kokonaismerkityksen tarkastelu on jätetty tekemättä. Lähiympäristön tärkeistä pesimälajeista esimerkiksi pikkutiiraa ei ole mainittu koko raportissa. Viitteet on jätetty toistuvasti mainitsematta, jolloin lukijan ilman hyvää taustatuntemusta, on mahdotonta tietää mihin viitteet perustuvat. Lähdeaineistosta ei myöskään ole poimittu tähän selostukseen oleellisimpia asioita.

Vaikutusarviointi

Koska hankealueen linnuston tila ennen ydinvoimalaa jätettiin tutkimatta, on mahdotonta kyetä arvioimaan, mikä tilanne tulee olemaan rakennusaikana ja sen jälkeen. Vaikutusten arvio on puutteellinen. Luontoon kohdistuvilla eri vaikutuksilla on erilainen mittakaava, minkä vuoksi selvityksessä olisi tullut käyttää eri rajauksia eri vaikutustyyppien mukaan. Myös vaikutusten todennäköisyyden ja merkittävyyden arviointi jätetty tekemättä. Vaikutusten suuruudesta pitäisi esittää kvantitatiiviset arviot. Ei ole myöskään arvioitu missä määrin esitetyt lieventävät toimenpiteet vähentävät linnustoon ja luontoon kohdistuvia vaikutuksia. Häviäjien lisäksi myös menestyvät lajit pitäisi arvioida.

Natura-alueen natura-arvioinnin tarveharkinta

Selostuksen mukaan erillistä Natura-arviointia Parhalahti – Syölätinlahden ja Heinikarinlammen - alueelle ei tarvitse tehdä. Natura 2000-alueen vaikutusten arvioinnin tarveharkinta on selvityksessä kuitenkin puutteellisesti kuvattu. Käsityksemme mukaan luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen arviointivelvoite täyttyy hankkeen osalta. EY:n tuomioistuimen nykyisen linjauksen mukaan vaikutusten arviointi on suoritettava, mikäli objektiivisten seikkojen perusteella ei ole poissuljettua, että ne vaikuttavat alueeseen merkittävästi. Kyseessä on valtakunnallisesti arvokas lintuvesi, joka kuuluu valtakunnalliseen lintuvesiohjelmaan. Ympäristövaikutusarvioinnissa ei ole selvitetty maastossa lainkaan, joten lajilistaa tarkempaa tietoa lintudirektiiviin kuuluvien lajien esiintymisen luonteesta alueella ei ole. Parhalahti Natura 2000-alueella pesivät linnut käyvät ruokailemassa ja hankkimassa ravintoa poikasilleen Takarannan alueelta. Vain 200 metrin päässä Heinikarinlammesta sijoittuva voimalinja ei sijoitu metsäiseen ja peitteiseen ympäristöön. Lisäksi hanke lisää myös elinympäristöjen pirstoutumista ja voi siten heikentää populaatioiden elinkykyä.

Hankkeen eri vaihtoehtojen vaikutusten vertailu

YVA-selostuksessa on vertailtu ympäristövaikutuksia eri sijoituspaikoissa. Linnusto- ja luontovaikutusten vertailu eri sijaintipaikkavaihtoehtojen välillä on vaikeaa, koska vaikutusten suuruusluokka ja merkittävyys on esitetty puutteellisesti eikä vaikutusten arviointiin ole käytetty yhteismitallisia kriteereitä. Vertailusta ei käy ilmi vaikutusten valtakunnallinen, alueellinen eikä paikallinen merkittävyys.

Seurannan järjestäminen

Selostuksessa ei ole esitetty mitään seuranta hankkeen linnustovaikutusten seuraamiseksi.

3. Ympäristövaikutusten arvioinnin puutteita yksityiskohtaisesti tarkasteltuna

Seuraavassa käsittelyssä viitataan (tarkasteltavan kohdan mukaan) erillisselvitykseen ”Ydinvoimalaitoksen YVA - Luontoselvitys ja luontovaikutusten arvio” Pyhäjoen kohdealueella. Joitakin viittauksia on tehty myös varsinaiseen YVA-selostukseen.

3.1. Selvitysalue ja menetelmät (kohdat 2.-3.)

Selvitysalue sisältää niukasti laitosalueen, mutta voimalaa tukevia toimintoja kaavasunnitelmissa sijoitetaan myös alueille, jotka eivät selvitysalueeseen kuulu lainkaan. Jopa suuri osa Takaranta – Hietakarinlahti-alueesta on rajattu tarkastelun ulkopuolelle, vaikka ydinvoimalaan liittyviä rakenteita sijoitetaan kaavaluonnoksissa eri puolille lähelle sitä.

Laitosalueen alle jäävän alueen tuoma suora vaikutus voi kuitenkin olla merkittävyydeltään vähäistä sen rinnalla, mitä ydinvoimala muutoin vaikuttaisi lähiympäristön pesimälinnustoon tai muuttolinnustoon. Elinympäristöihin kohdistuu muutoksia välillisten vaikutusten kautta laitosaluetta selvästi laajemmalla alueella. Lisäksi linnut ovat liikkuva eliöryhmä, jotka voivat esimerkiksi hakea ravintoa kilometrien etäisyydellä pesimäpaikoista. Osa lajeista edellyttääkin elinpiirilleen erilaisia ympäristöjä. Selvitys

olisikin pitänyt tehdä huomattavasti laitosaluetta ja kaikkia siihen liittyviä rakenteita laajemmalla alueella. Mielestämme maalinnusto olisi pitänyt kartoittaa vähintään koko Hanhikivenniemen alueelta ja vesi- ja rantalinnusto olisi pitänyt kartoittaa vähintään viiden kilometrin säteellä suunniteltavasta laitosalueesta.

Luontoselvityksen periaatteeksi mainitaan alueen luonnon ominaispiirteiden selvittäminen ja arvokkaiden luontokohteiden paikantaminen. Tavoitetaso ei vastaa sitä, mihin ympäristövaikutusarvioinnilla tulisi tähdätä. Tätäkään tavoitetta ei silti ole saavutettu. Selvityksessä esitetyt arvokkaat luontokohteet perustuvatkin ilmeisesti täysin ennalta tiedossa olleisiin rajauksiin.

3.2. Aineisto (kohdat 7. –7.1.)

Hanhikiven luontoselvityksen johdannossa todetaan ”*Hanhikiven linnustosta on olemassa varsin runsaasti havaintotietoja, ja että tämän selvityksen antamaa kuvaa voidaan pitää riittävänä.*” Aineistot eivät kuitenkaan vastaa YVA-lain edellyttämää riittävää selvitystä – ei yksinään eivätkä yhdessä.

Kesältä 2008 mainitaan kaksi maastokäyntiä, joista niistäkin vain toiseen on sisältänyt linnustolaskentaa. Tällöin on tehty yksi linjalaskenta. Linnustonseurannan havainnointiohjeiden mukaisesti oikea metodi olisi ollut 5-10 käyntikerran kartoituslaskennat, joissa selvitetään tietyn alueen linnusto kokonaisuudessaan. Linjalaskenta on suhteellinen laskentamenetelmä paljon isompien kuin Hanhikiven kokoisten alueiden selvityksiin. Linjalaskennalla selvitetään yleensä vain runsaimpien lajien yleisyyttä eli suojelullisesti mielenkiintoiset lajit jäävät tällä menetelmällä luotettavasti selvittämättä.

Suojelullisesti tärkein lajiryhmä, vesi- ja rantalinnusto, on jätetty kokonaan selvittämättä. Myöskään muuttolintujen inventointia ei ole tehty lainkaan, vaikka Hanhikiven kohdalla lintujen muuton tarkastelulla olisi pitänyt olla keskeinen asema.

Erittäin niukasta maastokartoituksesta johtuen selvityksessä on korostettu lähdemateriaalin merkitystä. Kuitenkaan lähdemateriaalissakaan ei ole yhtään laskentoihin pohjautuvaa linnustonselvitystä.

Luontoselvitys mainitsee seuraavat tietolähteet:

1) Hatikka on eläinmuseon ylläpitämä avoin verkko-havaintotietokanta. Tässä yhteydessä on hyödynnetty käynnissä olevan lintuatlaksen tietoja 10km*10km:n atlasruudulta. Ruutu ei kuvaa selvitysalueen linnustoa edustavasti, koska se jättää huomioimatta merkittävän osan Takarannan alueesta sen sijoittuessa eri atlasruudulle. Havaintotiedot perustuvat pelkkään listaan pesimävarmuusindekseistä. Tietoja ei ole parimääristä, pesien ja reviirien sijainnista tai siitä missä osissa ruutua havainnointia on tehty. Aineisto tietokannassa on myös tällä hetkellä tarkastamatonta, ja tietoa ei julkisesti saada esimerkiksi havainnon tekijästä tai havainnon ajankohdasta. Hatikka-tietokannan käyttäminen aiheuttaa merkittävän vääristymän myös siksi, että juuri suojelusyistä merkittävimpien, arkaluonteisten ja uhanalaisten lajien pesimätietoja ei näytetä julkisesti. Atlasaineiston käyttö näin merkittävässä roolissa on hyvin kyseenalaista.

2) Tiira on Birdlife Suomen ylläpitämä verkko-havaintotietokanta, jossa havainnot ovat esillä yksityiskohtaisesti. Järjestelmän havaintoja tarkistetaan ja virheellisiä havaintoja poistetaan, mikä tekee siitä tältä osin luotettavan. Kuitenkaan Tiirastakaan ei ole julkisesti saatavilla kaikkia havaintoja, kuten arkaluonteisten lajien pesimätietoja. Konsultti ei ole tosiasiallisesti Tiiraa käyttänyt, koska siihen on viitattu vain kerran, ja tämänkin lauseen alkuperä on Pohjois-Pohjanmaan linturetkioppaasta. Lisäksi konsultti ei ole kysynyt tietokannan omistajalta käyttö lupaa.

3) Lainaukset Pohjois – Pohjanmaan linturetkioppaasta ja Raahen lintuharrastajat Surnia ry:n artikkelista Pro Hanhikivi-liikkeen lehdestä. Molemmat ovat kirjoituspyödyän ääressä yleisölle tehtyjä yleisiä luonnehdintoja alueen linnuston ominaispiirteistä. Ne eivät ole tutkimuksia, eivätkä pohjaudu laskentoihin. Linturetkioppaan tietoja voidaan myös pitää jo vanhentuneina.

3.3. Alueen muuttolinnusto (kohta 7.1.1.)

Lauseet ovat melko suoraan kopioitu kirjallisista lähteistä. Lukumääristä on mainittu vain joutsenten kerääntymämäärä Takarannalla. Lepäilymäärät Takarannalla yltyvät kahlaajien osalta parhaimmillaan 2000 yksilöön, ja vesilinnuilla säännöllisesti 3000 – 4000 yksilöön. Nämä tiedot löytyvät lähteistäkin, mutta ne ovat jätetty selvityksessä mainitsematta. Takarantaa voidaan pitää koko Pyhäjoen – Raahen alueen tärkeimpänä muuttolintujen lepäilyalueena. Sulkasatoalueena Takarannalla on merkitystä erityisesti lähialueilla pesiville merihanhille. Takarannan lisäksi mitään muuta kohdetta selvitysalueella tai Hanhikiven kokonaismerkitystä lepäilyalueena ei ole tarkasteltu lainkaan.

Lintujen muutosta on vain lyhyt maininta. Selvityksessä pitäisi tarkastella lajitasolla sitä, miten suuria muuttajamäärät ovat ja mille lentoväylille eri lajien muuttoreitit Hanhikiven kohdalla painottuvat sekä millaisia lentokorkeuksia lajit käyttävät. Lintujen muuttovirta Hanhikiven kohdalla on poikkeuksellisen keskittynyttä muuhun Perämeren rannikkoon verrattuna. Muuttovirtaa tiivistää mm. Kalajoen - Raahen suoralinjainen rannikko ja saarten vähäisyys. Joidenkin lajien muuttoreitit, jotka muualla Perämeren rannikolla sijaitsevat selvästi sisämaan puolella ovat Hanhikiven kohdalla rannan tuntumassa. Tämä ”pullonkaulailmiö” käsittää suurimman osa muuttolinnuista. Lisäksi kohdatessaan merelle työntyvän kapean ja alavan Hanhikivenniemen, linnut jatkavat tyypillisesti muuttoaan niemen yli alhaisissa korkeuksissa. Alhaisiin lentokorkeuksiin vaikuttavat myös läheiset lepäilyalueet, koska niiltä lähdettyään linnut eivät ole saavuttaneet täyttä lentokorkeuttaan.

3.4. Alueen pesimälinnusto (kohta 7.1.2.)

Pesimälinnusto on myös kuvattu hyvin yleisluonteisesti sekoittaen 1990-luvun ja 2000-luvun tietoja. Linnustollisen arvon tarkastelu on mahdotonta, koska parimääriä ei ole selvitetty suunnittelualueella. Pesimälinnustokuvaus vanhentuneine tietoineen sisältää monia asiavirheitä.

Käytetty lintuatlasaineisto jättää huomioimatta osan Takarantaa, koska se sijoittuu toiselle atlasruudulle. Niinpä tekstissä tai taulukossa jäävät huomioimatta esimerkiksi Takarannalla pesivät tylli, merikihu ja vesipääsky. Hietakarinnanlahden merkitystä on tuotu esille, mutta Takaranta jätetään kokonaan huomioimatta. Siellä pesii esimerkiksi naurulokkeja ja muita

lokkeja sekä tiiroja yhteensä satoja pareja. Avoimet rantaniitytkään eivät saa sijaa, vaikka niillä pesivässä kahlaajalajistossa on uhanalaisia lajeja.

Selvityksessä todetaan, että Hanhikiven ranta-alueet muodostavat oman linnustollisen kokonaisuuden. Lintulajisto on kuitenkin vaihtelevaa eri puolilla Hanhikivenniemen rantoja. Takarantakin on osa Hanhikiven rantaa. Jaottelun tulisi olla perustellumpi ja selkeämpi.

Tielinjojen aluetta ei ole käsitelty lainkaan ja johtoreittienkin alueella sijaitsevista elinympäristöistä linnuston kuvaus on myös hyvin ylimalkainen perustuen yhteen käyntiin Liisanlammella sekä muutoin pelkkään yleistyksen.

Alueelle tehdyissä luontoselvityksissä linnuston osalta tärkeimpänä menetelmänä on ollut yhden kerran suoritettu linjalaskenta. Tehdyn laskennan tulokset (Liite 2) on kuitenkin käsitelty väärin. Kertoimien lähdettä ei selvityksessä mainita. Selvitimme niiden alkuperäksi Muuttuva Pesimälinnusto – kirjan (julkaistu 1998), jossa esitetyistä kahdesta erilaisesta kuuluvuuskertoimesta tulosten laskennassa on päädytty väärin perustein standardikertoimeen. Taulukon kokonaisparimääräsarake sisältänee todellisuudessa kunkin lajin tiheyden pareina/km². Tuloksista itse laskemamme linnustotiheys vaikuttaa merenrantametsäbiotoopille erittäin alhaiselta, joten laskennan suoritustavassa tai jälkikäsitelyssä on voinut tapahtua vielä muitakin virheitä.

YVA-selvityksessä (kohta 6.1.1) kerrotaan ”*Hanhikiven selvitysalue muodostaa kokonaisuudessaan linnustollisesti edustavan alueen, jonka pesivän linnuston lajisto ja parimäärät ovat monipuolisesta biotooppirakenteesta johtuen tavanomaista runsaampia.*” Päätelmiä parimäärästä ei pitäisi esittää, koska niitä ei ole selvitetty.

3.5. Uhanalaisten ja suojelullisesti huomattavien lintulajien esiintyminen suunnittelualueella (kohta 7.1.3.)

Uhanalaisten päiväpetolintujen pesinnästä oli kysytty tietoa Metsähallituksen petovastaavalta, mutta päinvastoin kuin annetaan ymmärtää, eräs uhanalainen petolintulaji pesii kuitenkin suunnittelualueen tuntumassa. Salassapidettävän lajin tarkkoja tietoja ei tässä yhteydessä julkisteta.

Konsultti on noteerannut *erittäin uhanalaisesta* mustapyrstökuirista atlashavainnon, mutta siihen liittyvä lause on harhaanjohtava epäillen, ettei laji kuitenkaan Hanhikivellä esiinny, minkä vakuudeksi on esitetty Pro Hanhikivi-yhdistyksen lehtiartikkeli. Artikkelissa kuitenkin sanotaan kuireja pesivän ”*1-2 paria Maunuksen ja Kultalanlahden välisellä alueella*”. Havaintoon olisi pitänyt syventyä tarkemmin, koska esimerkiksi Tiira-tietokannasta (jota on ilmoitettu käytetyn) olisi löytynyt havainnot lajin reviiristä Takarannalla kesällä 2006. Mustapyrstökuireja pesii koko maassa vain muutamia pareja Liminganlahden ympäristön ulkopuolella ja olisi siksi ansainnut suuren huomion.

Selvityksen erittäin suuri puute on, että Kultalanlahden linnusto on jätetty kokonaan tarkastelematta. Kultalanlahdella pesii Suomessa *erittäin uhanalaisia* pikkutiioja useita pareja, kun koko maamme populaatio on vain muutamia kymmeniä pareja. Pikkutiiran olisikin pitänyt olla yksi tärkeimmistä lajeista arvioinnissa, mutta nyt sitä ei ole mainittu selvityksessä lainkaan. Pesimäyhdyksunta sijaitsee lähietäisyydellä suunnitellusta

laitosalueesta, ja pikkutiirat hakevat ruokaa yleisesti Hanhikiven rantavesistä.

Suojelullisesti arvokkaiden lajien kohdalla olisi pitänyt pohtia, mikä merkitys niiden esiintymillä on. Tältä osinkaan taulukko ei ole paikkansa pitävä, vaan esitetyt lajimäärät ovat liian alhaisia. Lisäksi tarkastelu pitäisi tehdä pesimäajan lisäksi muuttoajoilta ja talvikaudelta.

Suomen luonnonsuojelulain mukaisia ns. erityissuojeltavia lajeja pesii Hanhikiven lähiympäristössä omien tietojemme mukaan 3-4 lajia. Konsultti on itse erityisesti suojeltavista lajeista esittänyt lapinsirrin pesivän alueella lähteeseen perustuen, mutta nykyesiintymistä ei ole tutkittu tai edes arvioitu. Omien havaintojemme mukaan lapinsirri ei pesi alueella.

3.6. Linnustollisesti huomionarvoiset alueet (kohta 7.1.4.)

Konsultti on tukeutunut vanhoihin suojelualuerajauksiin, mutta muita linnustollisesti huomionarvoisia alueita ei esitetä. Kappale kuvailee sekavasti selvitysalueen alueellista merkittävyyttä.

Selvitysalueen kerrotaan sisältyvän osittain Hietakarinalahti-Takaranta-alueelle, joka on valtakunnallisesti arvokkaaksi luokiteltu alue. Hiukan myöhemmin kuitenkin todetaan, että Takaranta on maakunnallisesti merkittävä kerääntymäalue. Muista linnustollisesti arvokkaista alueista mainitaan ”*Parhalahden-Syöläinlahden-Heinikarinlahden Natura-alue, joka on valtakunnallisesti arvokas lintuvesi ja kuuluu valtakunnalliseen lintuvesien ohjelmaan*”, vaikka se on selvitysalueen ulkopuolella.

Kappaleen loppupäätelmissä mainitaan, että ”*Hanhikiven alueen kautta muuttava sekä levähtävä ja ruokaileva muuttolinnusto on huomattavan monipuolista jopa maakunnallisesti*”. Esitystavassa on jälleen ristiriitaa, koska aiemmin siellä kerrotaan olevan myös valtakunnallisesti arvokkaita alueita.

3.7. Vaikutukset elämistöön (Kohta 9.3.)

Laitosalue

EU:n lintudirektiivin liitteen I lajeista laitoksen rakentamisesta aiheutuvan elinympäristön häviämisen sanotaan koskevan voimakkaimmin pyytä ja teertä. Suomen kokonaispopulaatioihin nähden selvästi huomionarvoisempia olisivat kuitenkin Hanhikiven tai lähialueen lajeista ainakin merikotka, huuhkaja, ruskosuohaukka, kaulushaikara, kurki, pohjantikka, laulujoutsen ja pikkutiira, joiden kaikkien tiedetään esiintyvän yleisesti alueella. Lisäksi tässä yhteydessä ei ole tarkasteltu uhanalaisia lajeja, jotka kärsivät elinympäristöjen häviämisestä, esim. pikkutikka.

Voimajohtolinja

Törmäysriski ei lisäännä "mahdollisesti" kuten väitetään, vaan se lisääntyy varmasti, koska korkeita johtolinjoja ei Hanhikivellä tällä hetkellä ole. Kunnollista analysointia törmäysten määrästä ja lajeihin kohdistuvista uhkista ei esitetä. Teksti on hyvin yleistävää, jossa Hanhikiven erityispiirteiden kuvailu on jätetty vaatimattomaksi. Vaikutusten pohdinta on

jätetty arvioon parimäärien pienenemisestä Hietakarinlahdella.

Selvityksessä väitetään myös, että suurin osa muuttavista linnuista kiertää Hanhikiven meren puolelta esittämättä, mihin aineistoon tämä perustuu ja miten esimerkiksi eri lajit ja lajiryhmät käyttäytyvät tässä suhteessa. Todellisuudessa lintujen kokonaismäärästä valtaosa muuttaa Hanhikivenniemen yli tai sisämaan puolelta muutamien lajien muuttoreittien kulkiessa pääasiassa niemen edustalla. Kuitenkin juuri törmäyksille riskialttiit lajit, kuten joutsenet, hanhet, kurjet ja petolinnut muuttavat lähes yksinomaan niemen päältä tai sisämaan puolelta.

Hanhikiven niemen maasto on alavaa ja puusto pääasiassa matalahkoa, jonka vuoksi sähkölinjat eivät sijoittuisi peitteiseen maastoon.

Lauhdevesi

Lauhdevesien tarkastelussa on kasvituotannon lisääntymisestä ja sen vaikutuksista linnustoon vain vähäinen maininta. Takarannan elinympäristöjen muutokset pitäisi tarkastella selvityksessä huolella. Jos avoimet liete- ja niittyraivat katoavat, menettää alue merkitystään kahlaajien lisäksi myös vesilintujen sulkasato- ja muutonaikaisena lepäilyalueena. Samoin esimerkiksi ruovikoitumisesta hyötyjät olisi pitänyt arvioida. Vaikutukset Kultalanlahden pikkutiiroihin olisi myös pitänyt arvioida.

Voimalaitoksen lauhdevesien sanotaan paikallisesti voivan vaikuttaa vesilintujen elinoloihin. Takarannalla ja Kultalanlahdella, jonne lauhdevesi virtausten mukaan useimmin esitetään kulkeutuvan, sijaitsee hyvin merkittävä vesilintujen kerääntymä- ja ruokailualue. Lauhdevedet johtaisivat vesilintujen talvehtimisyriyksiin, kuten tapahtuu muuallakin teollisuuslaitosten aikaansaamissa sulapaikoissa. Koska alue on vesilintujen suosiossa loppusyksylläkin, talvehtimaan jäävien yksilöiden määrä olisi luultavasti suuri. Arvioinnissa olisi voitu pohtia johtaisiko tämä talvikuolleisuuden muuttumiseen tai miten mahdollinen pesintöjen aikaistuminen vaikuttaisi alueen linnuston pesimätulokseen ja lintupopulaatioiden kehitykseen.

Kala- ja lapintiiran ruokailumahdollisuuksien mahdollinen kasvu on harvoja mainittuja vaikutusennusteita, mutta sitäkin ei ole juuri perusteltu. YVA-selostuksessa (kohta 8.4.2.6) kerrotaan: ”Pintaveden lämpötila kohoaa kesällä jäähdytysvesien vaikutuksesta noin 0,5 kilometrin etäisyydelle asti purkualueesta ajoittain, säätilanteesta riippuen, noin 30 asteeseen, millä on käytännössä jo kaloja karkottava vaikutus.” Tämä tarkoittaa, että pesimäaikaan hanke voisi jopa vaikeuttaa tiirujen (mukaanlukien pikkutiiran) ravinnonsaantia. Kokonaisuudessaan hankkeen linnustovaikutuksissa tiirujen ravinnonsaanti tuskin nousee olennaiseksi seuraukseksi.

Tielinja

Suunnitellun tielinjankin linnusto olisi pitänyt selvittää, kuten myös lisääntyvän liikenteen vaikutukset. Luontoselvityksessä (kohdassa 2. selvitysalue) kerrotaan: ”*pohjoisempaa tielinjaa ei ole otettu mukaan luontoselvitykseen, koska se otettiin mukaan vasta maastokartoitusten valmistumisen jälkeen*”. Selitys on luontoselvityksen muuhun tasoon nähden yllättävä, koska maastokartoituksia ei ole aidosti tehty muuallakaan. Kuitenkin jos tielinja todella kulkee tätä reittiä, niin merkitys Hietakarinlahden ja Takarannan luontoarvoille on aivan olennainen. Vaikutusarviot luontoon ja linnustoon olisi pitänyt esittää kaikissa vaihtoehdoissa.

Jätteiden ja päästöjen määrä:

Hankkeesta aiheutuvien jätteiden ja päästöjen määriä on arvioitu YVA-selostuksessa ja erillisselvityksissä. Luontovaikutusten arvioinnissa on käytetty ainoastaan tietoja lauhdeveden lämpövaikutusmallinnoista. Näin ollen esimerkiksi liikennepäästöjen ja melun vaikutukset luontoon jäävät lähes täysin arvioimatta.

3.8. Natura-arvioinnin tarveharkinta (kohta 10.3.)

Konsultti on tekemässään työssään päätenyt siihen, että erillistä Natura-arviointia Parhalahti – Syöläinlahden ja Heinikarinlammen - alueelle tarvitse tehdä. Kappaleessa todetaan: ”Natura 2000-alue ei ole keskeinen muutonaikainen levähdysalue tai pesimisalue”. Kuitenkin samasta alueesta todetaan luontoselvityksessä aiemmin (luontoselvitys kohta 7.1.4), että kyseessä on ”valtakunnallisesti arvokas lintuvesi, ja se kuuluu valtakunnalliseen lintuvesiohjelmaan”.

Selvityksen perusteella konsultti ei ole aluetta tutkinut maastossa lainkaan, joten sillä ei ole lajistaa tarkempaa tietoa lintudirektiiviin kuuluvien lajien esiintymisen luonteesta alueella. Konsultti ei siis tiedä esimerkiksi sitä, onko kyseessä lajille tärkeä pesimä- vai muuttoalue ja mikä lajien runsaus alueella on.

Lausunnon antajien mielestä Natura-arviointi tarvitaan seuraavin perustein:

Pesimäaikaan ruokailevat ja ennen kaikkea poikasilleen ravintoa hakevat linnut liikkuvat yleisesti kilometrien säteellä pesimäalueestaan. Natura-alueella pesivät linnut siis käyttävät Hanhikiven niemen pohjoispuolista Takarannan – Kultalanlahden aluetta ruokailualueenaan ja joutuvat silloin ydinvoimalan vaikutusten alaisiksi. Ruokailulennot tapahtuvat todennäköisesti matalissa korkeuksissa Hanhikiven niemen yli ja silloin linnut ovat suuressa törmäysvaarassa voimalinjoihin (erityisesti hämärissä ja huonon näkyvyyden vallitessa).

Vain 200 metrin päässä Heinikarinlammesta sijoittuva 100 m:n levyinen voimalinja ei sijoitu metsäiseen ja peitteiseen ympäristöön, kuten annetaan ymmärtää. Lisäksi vesi- ja rantalintulajit ovat suurelta osin avomaan lajeja, jolloin voimalinja-alue voi muodostua niille houkuttelevaksi, mutta samalla vaaralliseksi ympäristöksi.

Lauhdeveden kulkeutumisesta ei ole esitetty kevätaikaista tarkastelua, joka olisi linnuston kannalta olennainen ajankohta. Esitettyjen arvioiden perusteella lämmin vesi kulkeutuisi Natura-alueelle vain harvoin. Kuitenkin pienetkin muutokset veden lämpötilassa voivat mahdollisesti aikaistaa jääpeitteen sulamisajankohtaa. Tällä voisi olla seurauksia linnuston rakenteeseen suosien toisia lajeja toisten kustannuksella.

Hanke lisää myös elinympäristöjen pirstoutumista ja voi siten heikentää populaatioiden elinkykyä.

4. Hanhikiven alueen muut luonnonarvot

Perämeren alueella esiintyy kansainvälisesti ainutlaatuisia maankohoamisrannikon sukkessiometsiä, ja juuri Hanhikiven alueella näitä metsiä löytyy laaja ja katkeamaton kehityssarja. Metsien luonnontilaisuus on paikoin korkea ja eliöstö siten arvokasta (mm. kääväkkäät ja tikat). Lahopuuston määrä on myös merkittävä. Hanhikiven alueella rantaniittyjen luonnontilaisuuden aste on hyvä ja alueella tavataankin useita arvokkaita näiden elinympäristöjen kasvilajeja (mm. ruijanesikko). Rantaniittyjen luonnonarvojen menettäminen ei koskisi siis pelkästään linnustoa.

Ympäristöministeriön Rakennetut meren rannat 2005 –raportin mukaan Pyhäjoen merenrantojen sulkeutuneisuusaste eli rakennettujen rantojen osuus on 53% ja Raahessa 44%, kun se koko Pohjois-Pohjanmaalla on keskimäärin 34% ja koko maassa 41%. Seudun rannat ovat siten valtakunnallisesti keskimääräistä tiiviimmin rakennettu ja rantojen rakentamisvauhti ei viimeaikaisten kaavoitusten perusteella ainakaan ole hiipumassa. Hanhikivi on vielä rakentamiselta säästynyt laaja ja merkittävässä osin luonnontilainen niemi.

Olisimme halunneet nähdä selvityksessä arvion myös siitä, kuinka suuren osan rakentamattomasta ranta-alueesta seutukunta menettäisi, jos voimala sijoitettaisiin Hanhikivelle. Olisimme halunneet myös tietää, löytyykö seudun tai edes koko Perämeren mannerrannoilta ainoatakaan yhtä laajalti rakentamatonta ja luonnontilaista aluetta.

5. Johtopäätökset

Lausunnon antajat katsovat, että Fennovoiman ympäristövaikutusten arviointiselostus on erityisesti linnustonselvityksen ja linnustovaikutusten arvioinnin kohdalta erittäin puutteellinen ja ei missään nimessä anna oikeanlaista kuvaa alueen linnustosta. Tehtyä työtä ei tule yhteysviranomaisen hyväksyä. Yhteysviranomaisen tulee vaatia uudet maastonselvitykset Pyhäjoen Hanhikiven vaihtoehdon osalta ja huolehtia siitä, että Natura-arviointi toteutetaan.

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen ry:n puolesta

Aappo Luukkonen
Puheenjohtaja

Raahen lintuharrastajat Surnia ry:n puolesta

Tapani Karvonen
Puheenjohtaja

Tiedoksi: Birdlife Suomi ry